Oświadczenie złożone
przez senatora Wadima Tyszkiewicza
w dniu 11 kwietnia 2025 r.

Oświadczenie skierowane do ministra spraw wewnętrznych i administracji Tomasza Siemoniaka

Szanowny Panie Ministrze!

W imieniu samorządów chciałbym zwrócić uwagę na konieczność opracowania i przyjęcia regulacji prawnych normujących zasady postępowania w zakresie ewidencjonowania ludności. Obecne przepisy nie odzwierciedlają rzeczywistego miejsca zamieszkania mieszkańców, co prowadzi do licznych problemów administracyjnych i finansowych dotyczących jednostek samorządu terytorialnego.

Zgodnie z art. 24 ust. 1 ustawy o ewidencji ludności każdy obywatel polski przebywający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest zobowiązany do spełnienia obowiązku meldunkowego, który w myśl ust. 2 tego przepisu polega na zameldowaniu albo wymeldowaniu się w miejscu pobytu stałego lub czasowego, a także zgłoszeniu wyjazdu poza granice kraju oraz powrotu.

Obecnie instytucja zameldowania ma wyłącznie charakter rejestracyjny. Wynika to z art. 28 ust. 4 ustawy o ewidencji ludności, zgodnie z którym zameldowanie służy wyłącznie celom ewidencyjnym i potwierdzeniu faktu pobytu osoby w miejscu, w którym się zameldowała. Zgodnie z przepisami prawa cywilnego i wyborczego zameldowanie nie stanowi podstawy do uznania danej osoby za członka wspólnoty samorządowej – decydujące znaczenie ma rzeczywiste zamieszkanie, a nie formalny meldunek. W związku z tym jednostki samorządu terytorialnego zmuszone są do korzystania z rozbieżnych danych, które nie odzwierciedlają rzeczywistej liczby mieszkańców gminy.

Brak skutecznego systemu ewidencji ludności prowadzi do szeregu problemów:

— nieadekwatnego podziału środków publicznych, w tym udziału gmin we wpływach z podatków dochodowych mieszkańców;

— zniekształcenia liczby mieszkańców w gminach, co wpływa na ustalanie liczby radnych i frekwencję wyborczą;

— trudności w planowaniu budżetów j.s.t., gdyż gminy otrzymują środki na podstawie nieaktualnych danych;

— problematycznego rozliczania opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi, ponieważ opłaty są naliczane na podstawie liczby zamieszkałych osób, a nie rzeczywistych mieszkańców;

— trudności w planowaniu liczby oddziałów przedszkolnych i szkolnych, co wynika z braku meldunku na terenie gminy, prawo oświatowe posługuje się bowiem miejscem zamieszkania, a nie zameldowania.

W zakresie prawa podatkowego problemem jest również brak powiązania miejsca zamieszkania z obowiązkiem rozliczania podatku PIT. Osoby mieszkające w danej gminie, ale niezameldowane w niej, mogą odprowadzać podatek do innej jednostki, co powoduje, że dochody samorządów nie odzwierciedlają rzeczywistej liczby mieszkańców korzystających z lokalnej infrastruktury.

Wobec tego proponuje wprowadzenie zmian w przepisach dotyczących ewidencji ludności, które obejmowałyby:

— zastąpienie obowiązku meldunkowego obowiązkiem rejestracji miejsca zamieszkania, tak aby odzwierciedlało ono rzeczywiste centrum aktywności życiowej obywatela;

— powiązanie rejestracji miejsca zamieszkania z obowiązkiem rozliczania podatku w danej gminie;

— ujednolicenie przepisów prawa tak, aby definicje „miejsca zamieszkania" w różnych aktach prawnych były spójne;

— zapewnienie j.s.t. dostępu do aktualnych danych podatkowych, co pozwoli na efektywniejsze planowanie dochodów i wydatków gmin;

— synchronizację rejestru PESEL z rejestrem płatników podatków umożliwiającą aktualizację danych dotyczących rzeczywistych miejsc zamieszkania obywateli.

Zmiany te przyczynią się do utożsamienia pojęcia miejsca zamieszkania z miejscem faktycznego pobytu osoby, poprawią dokładność ewidencji ludności oraz wpłyną na bardziej sprawiedliwy podział środków publicznych.

Z poważaniem
Wadim Tyszkiewicz
senator RP